

Pelinolistna ambrozija

Silvo ŽVEPLAN
Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije

Pelinolistna ambrozija ali pelinolistna žvrklja z latinskim imenom (*Ambrosia artemisiifolija*), je ena najbolj alergenih rastlin. Ta enoletna rastlina izvira iz južnega dela severne Amerike od koder se je konec 18. stoletja prenesla tudi v Evropo.

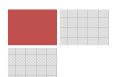
Spada med tujerodne invazivne rastlinske vrste. Rastlina je vetrocvetka in v zrak spušča velike količine cvetnega prahu. Rastlina zraste od 30 cm do dveh metrov visoko. Steblo je pokončno, razvejano ter poraslo z gostimi dlačicami. Listi so deljeni in prav tako dlakavi. Cvetovi so v obliki grozdastega socvetja na vrhu stebela in stranskih poganjkov. Ambrozija cveti od konca julija do konca septembra, odvisno od danih vremenskih razmer. Ena rastlina lahko ima več kot 60.000 semen in s tem od nekaj milijonov do celo nekaj milijard pelodnih zrn. Količina pelodnih zrn je pogojena z vremenskimi razmerami. V sušnih letih je pelodnih zrn

več, v mokrih manj. Pelodna zrna imajo odlične aerodinamične lastnosti, saj lahko s pomočjo vetra prepotujejo razdalje, tudi večje od 100 km. Seme ambrozije ostane kaljivo v tleh tudi več kot 20 let. Poprečno se rastlina širi od 6 do 20 km na leto.

Slikovni material za prepoznavanje rastlin in podrobnejša strokovna navodila za zatiranje so objavljena na spletnem naslovu <http://www.furs.si>.

Kje najdemo pelinolistno ambrozijo?

V večini evropskih držav je pelinolistna ambrozija že razširjena. Prve najdbe v naši bližini so bile ugotovljene v Podonavju, kjer je ambrozija spremljala pridelavo uvoženih sort žit, lucerne in detelje. V Slovenijo se je prenesla iz Srbije in Hrvaške po drugi svetovni vojni. Danes je razširjena že skoraj po vsej Sloveniji. Ambrozija je predvsem plevel zapuščenih, neobdelanih površin. Največ jo najdemo ob cestah, železniških progah, ob bregovih rek in potokov, na zapuščenih njivah. V Sloveniji se v zadnjem času pojavlja tudi kot plevel v okopavinah (krompir, koruza), s semenom smo jo dobili tudi v nekatere posevke ajde. Največje potencialno žarišče ambrozije so zapuščene njive in travniki. Tako ni nič presenetljivega, da so v Evropi največja žarišča ambrozije v vzhodni Evropi, kjer ja zaradi opuščanja kmetijske pridelave na Madžarskem ter vojn v Bosni in Hercegovini in na Hrvaškem, veliko zapuščenih polj, kjer se lahko ambrozija nenadzorovano razmnožuje.

Povejmo še nekaj o alergenosti ambrozije

Pelod ambrozije je eden najmočnejših znanih alergenov. Prag, ki izzove alergeno reakcijo je zelo nizek in je v nekaterih primerih tudi pri manj kot 20 pelodnih zrnih na kubični meter zraka. Pogoste so tudi navzkrižne reakcije z drugimi alergeni rastlinami iz rodu ambrozije. Osebe, ki so alergične na cvetni prah ambrozije, lahko alergeno reagirajo tudi na cvetni prah sončnice in občutijo pekoč občutek v ustih, ko uživajo banane.

Alergeno reakcijo prepoznamo po simptomih, kot so vodeni izcedek iz nosa, ščemenje v nosu, kihanje, otečene veke, ščemenje v očeh, oteženo dihanje. Simptome alergijske reakcije je treba zdraviti. Če jih prepoznate pri sebi obiščite zdravnika ali pojdite po nasvet k farmacevtu.

Predstavimo še resnost problema ambrozije

V Kanadi obstaja zakonska obveza za uničevanje ambrozije po vrtovih, saj je v tej državi kar 50-70 % prebivalcev alergičnih na cvetni prah ambrozije. Izvajanje zakona nadzirajo poštarji, ki javljajo policiji, kdo ne izvaja uredbe. Kazni za neupoštevanje te uredbe lahko znašajo tudi preko 1.000 kanadskih dolarjev.

Na Madžarskem so začeli kampanjo boja proti ambroziji že pred nekaj leti. Organizirali so prava tekmovanje za otroke in odrasle. Tistim, ki so nabrali največ rastlin ambrozije, s stebлом in korenino, so dali posebne nagrade, celo počitnikovanja ob Blatnem jezeru. Na Madžarskem je približno polovico prebivalstva alergičnih na cvetni prah ambrozije.

Na Hrvaškem so uvedli projekt uničevanja ambrozije v kar nekaj mestih (Zagreb, Varaždin, Osijek), kjer s pomočjo letakov in preko medijev seznanjajo ljudi s problemom ambrozije. V Zagrebu morajo tako javne kot fizične osebe poskrbeti za uničevanje ambrozije. Za neizvajanje odredbe o uničevanju ambrozije so zagrožene kazni od 200 do 1.000 kun.

Iz Avstrije, Švice, Italije in Francije poročajo o 25-50 % alergikov. V Sloveniji natančnih podatkov nimamo, vendar se stanje zaradi širjenja ambrozije iz sosednjih držav, kot tudi njenega širjenja znotraj Slovenije, iz leta v leto slabša. Ne glede na to pa v vseh državah, vključno s Slovenijo, izpostavljajo preobčutljivost alergikov na to

rastlinsko vrsto kot resen zdravstveni problem. Še pred desetimi leti naj bi bilo v Sloveniji le okoli 10 % alergij povezanih z ambrozijo, medtem ko se je v zadnjih letih ta odstotek po oceni alergologov povečal že na blizu 30 %. Vzrok za tako stanje lahko najdemo predvsem v do nedavnega nenadzorovanem širjenju ambrozije v Sloveniji na nekmetijskih zemljiščih. V začetku meseca avgusta 2010 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano na podlagi 73. člena Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin izdalo **Odredbo o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu *Ambrosia***.

Vsebina odredbe

Odredba določa ukrepe za preprečevanje širjenja in zatiranja pelinolistne ambrozije (*Ambrosia artemisiifolia* L.) in drugih neofitnih vrst iz rodu *Ambrosia*, posebno nadzorovano območje te škodljive rastline, stroške in obveznosti imetnikov zemljišč.

Škodljive rastline so zlasti naslednje vrste ambrozije:

- pelinolistna ambrozija (*Ambrosia artemisiifolia*),
- trikrpa ambrozija (*Ambrosia trifida*),
- obmorska ambrozija (*Ambrosia maritima*) in
- trajna ambrozija (*Ambrosia coronopifolia*).

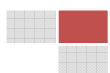
Natančnejši opis in fotografije škodljivih rastlin iz prejšnjega odstavka je dostopen na spletni strani Fitosanitarne uprave Republike Slovenije <http://www.furs.si/>.

Posebno nadzorovano območje je celotno ozemlje Republike Slovenije!

Ukrepi na posebnem nadzorovanem območju

Na posebnem nadzorovanem območju mora imetnik zemljišča, na katerem raste škodljiva rastlina, z namenom preprečevanja širjenja in za zatiranje škodljive rastline izvesti naslednje ukrepe:

- odstraniti škodljive rastline s koreninami vred ali odstraniti njihov nadzemni del na način, da se škodljiva rastlina v tej rastni dobi ne obraste več;
- opraviti nadaljnja redna opazovanja zemljišč v rastni dobi do konca septembra.

Stroški

Odstranitev škodljive rastline se izvede na stroške imetnika zemljišča.

Začetek veljavnosti odredbe

Ta odredba je začela veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, se pravi od 4. avgusta 2010.

Kako ukrepati?

Če se ambrozija pojavi jo moramo čim prej uničiti. Za uspešen boj je potrebno uničiti rastline pred cvetenjem oziroma pred semenitvijo. Na vrtovih ambrozijo uničujemo s puljenjem rastlin skupaj s koreninami. Za puljenje uporabimo rokavice, saj so stebela ambrozije polna grobih dlačic. Zapuščena, neobdelana, gola zemljišča je potrebno čim prej zasejati s travo in s tem zmanjšati možnost za naselitev ambrozije. Vsekakor je potrebno vse neobdelane površine, kjer že imamo ambrozijo, pogosto kositi. Posebej je pomembno, da

ambrozijo pokosimo pred cvetenjem in tako onemogočimo semenitev.

Na obdelanih tleh, predvsem v žitih in koruzi, na travnikih in pašnikih, imamo možnost uporabe kar nekaj herbicidov za zatiranje pelinolistne ambrozije. Strokovna navodila za zatiranje ambrozije so objavljena na prej omenjeni spletni strani, oziroma se o zatiranju posvetujte s strokovnjaki navedenimi v zloženki Škodljive rastline iz rodu *Ambrosia*.

Ob zaključku bi poudaril, da se s problemi, ki jih povzroča ta nevarna rastlina srečujemo tako na kmetijskem, zdravstvenem in okoljevarstvenem področju. Z dosedanjim delom osveščanja ljudi, preprečevanjem širjenja in priporočenimi ukrepi v boju z ambrozijo, smo lahko le delno zadovoljni.

V prihodnje nas čaka še veliko dela pri reševanju te problematike. Naša skupna dolžnost je, da smo seznanjeni in pripravljeni na omenjeno nevarnost iz narave!

Žlahtnjenje hmelja v letu 2010

dr. Andreja ČERENAK, Monika OSET
Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije

Na Inštitutu za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije že več let poteka intenziven program vzgoje novih sort hmelja, ker želimo imeti lastne sorte hmelja, prilagojene slovenskim razmeram. Slovenski hmeljarji lahko na svetovnem trgu konkurirajo le z visokimi in kvalitetnimi pridelki hmelja.

Hmeljevi storžki.

Pri vzgoji novih sort hmelja sledimo cilju - razviti sorte hmelja, dobro prilagojene klimatskim spremembam (adaptacija rastlin) ter zahtevam uporabnikov – v glavnem je to pivovarska industrija. V svetu so poznani 3 tipi hmelja glede na uporabo v pivovarstvu: hmelj z izraženo fino aromo, grenčični hmelj z izraženo aromo, visoko-grenčični hmelj.

V vseh treh kategorijah se pojavljajo sorte z različnimi pridelovalnimi lastnostmi, ki se uporabljajo v različnih pivovarnah po svetu. Glede na to so usmerjeni tudi naši cilji v žlahtnjenju - z večjim poudarkom pri odbiri novih križancev v smeri vzgoje aromatičnih sort in z nadaljevanjem obsega dela pri visoko-grenčičnih sortah.

Glavni cilji programa žlahtnjenja hmelja na IHPS so:

- Visok pridelek pri grenčičnih in aromatičnih sortah.
- Odpornost na glavne bolezni in škodljivce:

